

Cuprins

Cap. 1. Concepte privind finanțele și cadrul specific manifestării acestora	3
1.1. Noțiunea de finanțe și premisele existenței finanțelor	3
1.2. Conținutul economic și trăsăturile finanțelor	3
1.3 Sfera de cuprindere și principalele componente ale finanțelor	4
Cap. 2. Funcțiile și rolul finanțelor.....	6
2.1. Abordări conceptuale.....	6
2.2. Funcția de repartitie	6
2.3. Funcția de control (ANAF)	6
2.4. Funcția de reglare (stabilizare) a economiei	7
2.5. Alte funcții specifice unor componente ale finanțelor	7
2.6. Rolul finanțelor în evoluția societății	7
Cap. 3. Sistemul financiar.....	8
3.1. Conceptul de sistem financiar	8
3.2. Sistemul financiar ca ansamblu de relații financiare	8
3.3. Sistemul de fluxuri financiar-monetare	10
3.4 Sistemul de instituții financiar-bancare	10
3.5 Sistemul de fonduri financiare	11
3.6. Sistemul instrumentelor de conducere și reglare a activității economice	11
3.7 Sisteme de finanțare a economiei	11
Cap. 4. Piețe financiare.....	13
4.2. Piețele financiare secundare și piețele interdealeri	14
4.3 Participanții și intermediarii de pe piețele financiare	15
4.4. Tipuri de operațiuni pe piețele financiare	15
Cap. 5. Finanțele private ale întreprinderii - componentă a sistemului financiar.....	17
5.1. Relațiile financiare private ale întreprinderii și mediul în care se manifestă acestea	17
5.2. Fluxuri și cicluri financiare ale întreprinderii private.....	17
5.3. Cadrul general de constituire a capitalurilor firmei și de finanțare a investițiilor și a activității de exploatare	18
5.4. Rezultatele financiare ale întreprinderii	19
Cap. 6. Bugetul de stat și sistemul bugetar	20
6.2. Principii bugetare	20
6. 3. Procesul bugetar	21
6.4. Sistemul bugetar public și componentele sale.....	22

Cap. 7. Sistemul cheltuielilor publice.....	24
7.1. Conceptul de cheltuieli publice și conținutul acestora.....	24
7.2. Clasificarea cheltuielilor publice	24
7.3. Caracterizarea globală a cheltuielilor publice ca fenomen financiar	26
7.4. Factori de influență asupra evoluției cheltuielilor publice	27
7.5 Caracterizare generală a principalelor categorii de cheltuieli publice (bugetare)	27
Cap. 8. Sistemul resurselor financiare publice.....	30
8.1. Noțiunea de resurse financiare publice și structura acestora.....	30
8.2. Clasificarea și caracterizarea generală a resurselor financiare publice (bugetare)	30
Cap. 9. Impozitele – Principala resursă financiară publică(bugetară)	33
9.1. Conținutul economic și trăsăturile impozitului	33
9.2. Principiile impunerii	33
9.2.1. Cerințe (criterii) generale ale impunerii.....	33
9.2.2. Principii de echitate fiscală	34
9.2.3. Principii de politică financiară (fiscală).....	34
9.2.4. Principii de politică economică și socială	35
9.3. Clasificarea impozitelor	35
9.4. Elementele tehnice ale impozitului și sisteme de impozitare	36
9.4.1. Elemente tehnice ale impozitului	36
9.4.2 Sisteme de impozitare.....	37
9.5. Trăsăturile distinctive și formele impozitelor directe	37
9.5.1. Impozitele pe venituri	37
9.5.2. Impozitele pe avere.....	38
9.6. Trăsăturile distinctive și formele impozitelor indirecte	38
9.6.1. Taxele de consumație.	38
9.6.2. Monopolurile fiscale.....	38
9.6.3. Taxele vamale.	38
Cap. 10. Politica financiară.....	39
10.1. Conținutul politicii financiare	39
10.2 Politica financiar-monetară a autorităților publice	39
10.3. Politica financiară a întreprinderii (firmei) și coordonatele sale	39

Cap. 1. Concepte privind finanțele și cadrul specific manifestării acestora

1.1. Noțiunea de finanțe și premisele existenței finanțelor

Sub aspect etimologic, studiile întreprinse au condus la constatarea că la originea cuvântului “**finanțe**” s-au aflat unele expresii utilizate, din vechime, în limba latină, precum “*finantio*”, “*financias*” sau “*financia pecuniaria*” cu înțelesul generic de “**plată în bani**”.

Existenta și folosirea BANILOR, respectiv dezvoltarea relațiilor marfă-bani reprezintă prima premisă a manifestării finanțelor, ca fenomen economic și social. **FOARTE IMPORTANT**

Existenta STATULUI, concretizată prin crearea unor instituții specifice, se constituie, astfel, ca o a doua premisă (cu impact puternic) a dezvoltării finanțelor și a conturării conceptului de “finanțe”

1.2. Conținutul economic și trăsăturile finanțelor

Prin semnificații și modul în care s-a conturat conceptul de “finanțe”, rezultă că **esența economică** a acestora rezidă în **procesele și relațiile bănești** pe care le exprimă.

Trăsături ale finanțelor:

Trăsătura definitorie a finanțelor, în ansamblu, rezidă în *forma bănească de exprimare a proceselor și relațiilor economice* pe care le desemnează acest concept.

O altă trăsătură invocată, mai ales pentru a caracteriza finanțele publice și în mai mică măsură pe cele private, constă în *transferul de valoare* care se produce între participanții la respectivele processe și relații economice.

Pe un plan mai general *transferul de valoare* apare ca o cedare-primire (între participanți) a **valorii** exprimate printr-o **sumă de bani** și *reprezintă*, implicit, *un transfer de putere de cumpărare*.

Transferul de valoare caracteristic finanțelor *are loc, fie cu titlu definitiv, fie pe principiul rambursabilității*.

În mod obișnuit **transferul** are un caracter definitiv, și se face cu titlu nerestituibil, atât dinspre persoanele fizice și juridice către **stat** sau autorități **publice** cât și invers.

Transferul respectiv presupune, de regulă, fie acumularea, fie distribuirea (utilizarea) de **resurse (fonduri) bănești** și *se realizează*, în principiu, fără o contraprestație directă și imediată, din partea beneficiarului sumei de bani transferate.

Transferul de valoare și de putere de cumpărare vizează, în principiu, *scopuri (nevoi) cu caracter colectiv*.

1.3 Sfera de cuprindere și principalele componente ale finanțelor

Cele mai importante componente ale sferei finanțelor sunt:

-**finanțele statului** - reflectate prin **bugetul de stat**

-și **finanțele locale** - reflectate prin bugetele entităților administrativ-teritoriale (locale) - fiecare dintre acestea încadrând categorii financiare specifice, concretizate prin venituri și cheltuieli bugetare (**impozite, taxe, împrumuturi publice, alocații, credite bugetare, subvenții**); **creditul; asigurările; finanțele întreprinderilor** (firmelor) etc.

Finanțele statului, respectiv bugetul de stat concentrează relațiile financiare ce se desfășoară între **stat** și persoanele fizice și juridice în cadrul proceselor de constituire și distribuire/utilizare a **fondurilor bănești** destinate îndeplinirii funcțiilor și sarcinilor statului.

Finanțele locale, respectiv bugetele locale înglobează ansamblul relațiilor și proceselor financiare la care participă autoritățile **publice** locale, pe de o parte, și persoane fizice sau juridice, pe de altă parte, în ipostaze de contribuabili la constituirea de fonduri sau beneficiari ai distribuirii și utilizării **fondurilor bănești** administrate prin **bugetele locale**.

Creditul reprezintă o altă componentă a finanțelor, desemnând acele procese și relații financiare, ce se desfășoară pe **principiul rambursării (restituirii)** sumelor de **bani** (care fac obiectul lor) și al plății de **dobândă** de către beneficiar (**debitorul**) în favoarea părții care cedează temporar dreptul de folosință a sumei respective (**creditorul**).

Asigurările de bunuri, persoane și răspundere civilă reprezintă o componentă distinctă a finanțelor ce constă în processe și relații financiare generate de necesitatea **prevenirii și combaterii efectelor distructive** ale unor fenomene sau evenimente cu caracter aleatoriu și cu impact negativ asupra vieții și activității umane, cunoscute sub denumirea generică de **riscuri**.

Asigurările sociale sunt, de asemenea, o componentă a finanțelor și reprezintă un grup de processe și relații financiare generate de necesitatea **protecției** unor categorii de persoane care, din

diverse motive obiective, își pierde capacitatea de muncă și nu pot obține venituri din munca prestată.

Finanțele întreprinderilor (firmelor) constituie o componentă fundamentală a finanțelor (în ansamblu) și cea mai reprezentativă a **finanțelor private**.

Finanțele menajelor (gospodăriilor), cuprinzând relațiile financiare la care participă entitățile de tip familie sau alte comunități restrânse, celibatari care realizează venituri și le folosesc potrivit nevoilor lor pentru a procura bunurile și serviciile necesare consumului, inclusiv economisirea și plasamentele de **resurse bănești**.

Cap. 2. Funcțiile și rolul finanțelor

2.1. Abordări conceptuale

În sinteză, luând în considerare abordările diferite și principalele ipostaze în care se manifestă, se poate admite că **finanțele**, indiferent de particularitățile diferitelor componente ale sferei acestora, **îndeplinesc următoarele funcții**:

- **funcția de repartitie;**
- **funcția de control;**
- **funcția de reglare/stabilizare a economiei.**

2.2. Funcția de repartitie

Funcția de repartitie exprimă capacitatea finanțelor de a mijloci repartitia **produsului național**, respectiv a **PIB** în **formă bănească**, creând o **premisă** a realizării acestui proces și în formă materială.

Mijlocind repartizarea **produsului național**, finanțele concură la crearea condițiilor necesare producerii, circulației și consumului acestuia în formă natural-materială, asigurând distribuirea și redistribuirea în **formă bănească** a unei mari părți din acest produs, inclusiv **redistribuirea veniturilor** primare rezultate în prima fază a repartitiei.

2.3. Funcția de control (ANAF)

Finanțele se manifestă, nu numai ca mijlocitor al repartitiei produsului național, ci și ca mijloc de **exercitare a controlului asupra activității economico-sociale**.

Necesitatea controlului asupra derulării proceselor economice și sociale decurge din condițiile specifice în care sunt administrate diversele patrimonii, incluzând și preocuparea pentru asigurarea veridicității stării de fapt în toate domeniile și crearea unor premise favorabile obținerii de rezultate pozitive maxime în toate activitățile.

În faza *schimbului*, **controlul financiar** se exercită pentru a verifica dacă produsele se realizează ca mărfuri, dacă **valoarea** de întrebuințare își dovedește utilitatea socială și **prețul** mărfii

stabilit prin mecanismul pieței acoperă cheltuielile de producție și de circulație, inclusiv un anumit **profit**.

În faza **consumului controlul financiar** vizează consumul productiv al unităților economice, precum și consumul final al instituțiilor publice.

2.4. Funcția de reglare (stabilizare) a economiei

Funcția de reglare (stabilizare) conturează manifestarea finanțelor în ipostaza de **mijlocitor** al exercitării unor influențe asupra evoluției vieții economice și sociale și mai ales a **economiei** în sensul dorit de către factorii de decizie pe plan financiar, în primul rând, de către **autoritățile publice**.

2.5. Alte funcții specifice unor componente ale finanțelor

Este semnificativă în acest context abordarea distinctivă de către economiștii *Richard Musgrave* și *Peggy Musgrave* a trei funcții atribuite finanțelor publice (bugetului de stat), și anume:

- **funcția de alocare (a resurselor);**
- **funcția de distribuire (a resurselor);**
- **funcția de stabilizare a economiei.**

Funcția de alocare (alocativă) exprimă mijlocirea de către **finanțele publice** a satisfacerii unor nevoi sociale prin oferta de utilități **publice**, create pe seama resurselor financiare de care dispun autoritățile publice.

Funcția de distribuire semnifică mijlocirea de către finanțe a unor **proces de redistribuire a resurselor** între persoanele fizice și juridice, cu implicarea **autorităților publice**.

Stabilizare a economiei, exprimă capacitatea finanțelor publice (**a bugetului public**) de a mijloci **asigurarea** stabilității prețurilor, un nivel ridicat de ocupare a forței de muncă, **echilibrul** balanței de plăți și un **ritm acceptabil de creștere economică echilibrată**.

2.6. Rolul finanțelor în evoluția societății

De o mare importanță se dovedește a fi **rolul finanțelor** ca expresie a **influenței reglatoare (stabilizatoare) exercitate asupra economiei**, folosind în mod adecvat tehnicile și instrumentele financiare, pentru a stimula sau restricționa evoluția diferitelor procese sau fenomene economice.

Cap. 3. Sistemul financiar

3.1. Conceptul de sistem financiar

Sistemului financiar i se pot atribui abordări mai limitative sau mai extinse, în raport cu alte concepte, cum ar fi, de exemplu, acela de *sector financiar*, *sistem sau sector bancar*, *sistem monetar* și *sistem fiscal*.

Sistemul bancar reprezintă o componentă importantă a sistemului financiar, însă, uneori, cele două concepte **se confundă**. Adesea, se utilizează și sintagma de „sistem financiar – bancar”, cu referire la sistemul financiar.

Prin prisma elementelor de structură, având ca suport diversele abordări din literatura de specialitate, se pot reține ca relevante următoarele accepțiuni date sistemului financiar:

a. sistem de relații financiare – ansamblu de relații economice în formă bănească, denumite cel mai adesea relații financiare, sau financiar-monetare, prin care se vehiculează resurse bănești;

b. ca un sistem de fluxuri financiar-monetare – totalitate a fluxurilor bănești ce se derulează în economie, la nivel micro și macroeconomic, care se analizează, de regulă, în raport cu derularea fluxurilor reale;

c. sistem de instituții financiare – totalitate a instituțiilor care participă la organizarea relațiilor financiare, la constituirea și distribuirea fondurilor, precum și la organizarea, derularea și controlul activităților economice;

d. ca un sistem de fonduri financiare – ansamblu al fondurilor de resurse bănești ce se constituie în economie la diverse niveluri (macro, mediu și microeconomic) și se utilizează în raport cu anumite destinații;

e. ca sistem de conducere și reglare a activității financiare, ce reflectă utilizarea bugetelor și bilanțelor (planurilor) financiare și se axează pe activitatea de previziune financiară;

f. ca un sistem de finanțare a economiei – ansamblu al modalităților de finanțare din cadrul economiei, regăsindu-se, cel mai adesea, sub forma finanțării prin piața de capital, respectiv prin îndatorare la bănci.

3.2. Sistemul financiar ca ansamblu de relații financiare

Se disting **două mari subsisteme financiare**:

- **subsistemul financiar public**, care reprezintă ansamblul relațiilor financiare prin care se constituie, distribuie și utilizează fondurile bănești publice, având, în prim plan, ca participanți cu rol determinant, autoritățile publice care administrează în interes public aceste fonduri
- **subsistemul financiar privat**, considerat ca ansamblu de relații financiare prin care se constituie, distribuie și utilizează fondurile financiare private, având în prim plan, ca participanți, entitățile și persoanele private ce administrează în interes privat fondurile respective

Prin prisma componentelor principale pe care le înglobează, **subsistemul financiar public** se structurează pe următoarele subsisteme principale:

- **bugetul de stat**
- **bugetele locale**
- **asigurările sociale de stat**
- **creditul (cu participarea unor entități publice=banca)**
- **asigurările de bunuri, persoane și răspundere civilă** (prin societăți cu capital de stat)
- **finanțele întreprinderilor și altor entități publice.**

Primele două subsisteme (**bugetul de stat, bugetele locale**) reprezintă relațiile de redistribuire a **produsului intern brut** privind constituirea fondurilor bugetare, precum și distribuirea și utilizarea acestor fonduri pentru **satisfacerea nevoilor publice, de interes național mai larg, respectiv local.**

Asigurările sociale exprimă relațiile prin care se constituie, distribuie și utilizează, în principiu, fondurile destinate **protecției** celor ce își pierd capacitatea de muncă.

Finanțele private ale firmelor reflectă relațiile economice în formă **bănească** prin care se mobilizează, repartizează și utilizează resursele **bănești** necesare activității de producție, **investiții** precum și pentru satisfacerea altor cerințe la nivel entităților respective.

Asigurările sociale private pot apare ca o componentă distinctă a **subsistemului financiar privat** în măsura în care diferite persoane fizice și juridice participă la constituirea, distribuirea și utilizarea unor fonduri de asigurări sociale, administrate de instituții cu capital privat.

Asigurările de bunuri, persoane și răspundere civilă cuprind relațiile financiare specifice constituirii, distribuirii și utilizării fondurilor de asigurare, la care participă însă societățile de asigurări cu capital privat, **ca asigurați**, și diferite persoane fizice și juridice, **ca asigurați**.

Finanțele gospodăriilor (menajelor) înglobează relațiile financiare la care participă entități instituționale (familii, celibatari, diferite comunități consumatoare etc.) care realizează **venituri** și le folosesc potrivit nevoilor lor pentru a procura bunurile și serviciile necesare consumului, inclusiv economisirea și plasamentele de **resurse bănești**.

3.3. Sistemul de fluxuri financiar-monetare

Ansamblul **fluxurilor financiar-monetare** ce se desfășoară într-o economie, ce se manifestă ca urmare a unor relații (**de natură financiară**) între participanți, într-o anumită perioadă de timp, desemnează sistemul de fluxuri financiare (**și monetare**).

Un **flux financiar-monetar** poate fi desemnat ca o **sumă (volum)** de **resurse bănești** ce se transmite, într-o anumită perioadă de timp, de la un participant la un **circuit economic** către alt participant.

Semnificația fluxurilor financiare este intrinsec legată de *transferul/mișcarea de valoare*, manifestarea fluxurilor financiare conducând la creșterea, respectiv diminuarea, dimensiunii unui *fond financiar*.

3.4 Sistemul de instituții financiar-bancare

În *subsistemul financiar al entităților publice nespecializate* sunt cuprinse, la rândul lor, organisme ale democrației reprezentative - Parlamentul, respectiv organisme ale administrației de stat – **Guvernul, ministerele (altele decât Ministerul Finanțelor)**, alte organe ale administrației de stat etc.

Subsistemul financiar al entităților publice specializate financiar cuprinde entități care desfășoară activități financiare specializate în control și supraveghere – în România: **Ministerul Finanțelor (Publice), Agenția Națională de Administrare Fiscală(ANAF), Curtea de Conturi, Autoritatea de Supraveghere Financiară**, alte instituții și organisme specializate, compartimentele financiare din ministere sau alte organe ale administrației centrale de stat, aparținând regiilor autonome, societăților comerciale cu capital de stat și a altor instituții publice.

Subsistemul financiar al entităților private specializate financiar cuprinde: **băncile, societățile de asigurări și reasigurări, societățile de servicii de investiții financiare, alți operatori economici** ce desfășoară activități financiar - bancare.

3.5 Sistemul de fonduri financiare

Sistemul fondurilor financiare reprezintă un alt mod de manifestare a sistemului financiar, care se definește ca „**totalitate a fondurilor bănești constituite, distribuite și utilizate în economie și societate, între care se manifestă anumite conexiuni specifice**”

În raport cu primul criteriu – forma de proprietate în care sunt administrate fondurile financiare, se disting două mari subsisteme financiare: *subsistemul fondurilor financiare publice și respectiv, subsistemul fondurilor financiare private.*

3.6. Sistemul instrumentelor de conducere și reglare a activității economice

Balanțele financiare sunt concepute și utilizate în **scop informativ**, ca suport în fundamentarea deciziilor la acest nivel. Ele reflectă în principiu estimările privind resursele financiare și destinațiile acestora (consum public, consum privat, investiții, rezerve, transferuri către străinătate).

Balanța financiară a economiei naționale concretizează **resursele financiare totale, publice și private**, indiferent de nivelul la care se administrează acestea, reflectând implicit **potențialul financiar** al țării și modul de folosire a acestuia.

Balanța financiară a statului reprezintă o balanță de sinteză care vizează formarea și utilizarea resurselor financiare la nivelul sectorului public, respectiv a autorităților statului.

În practica financiară, sunt folosite pe scară largă **BUGETELE**, cu structură generală de balanțe financiare, și cu rol fie imperativ, fie orientativ.

3.7 Sisteme de finanțare a economiei

Finanțarea economiei se realizează prin mecanismele de **procurare-alocare a resurselor bănești**, inclusiv de constituire-distribuire (**cheltuire**) a fondurilor financiare la nivel de întreprinderi (**firme**), distingându-se ca fiind tipice: mecanismul finanțării pe piețele de capital; mecanismul finanțării prin îndatorare și mecanismul finanțării din resurse proprii (**autofinanțării**).

În raport cu **specificul activității** întreprinderii reflectată prin buget se pot distinge următoarele **tipuri de bugete**:

- **bugetul activității generale**, care reflectă, în sinteză, rezultatul net al unui exercițiu financiar prin prisma diferenței dintre veniturile totale și cheltuielile totale presupuse de desfășurarea activității respective.

- **bugetul activității de producție**, prin care se reflectă sintetic rezultatele ce se obțin din activitatea de exploatare ca diferență dintre valoarea producției la prețul de vânzare și costurile acesteia.

- **bugetul de trezorerie**, prin care se determină deficitul sau excedentul de resurse ce rezultă curent în activitatea financiară a firmei, prin compararea necesarului de resurse financiare pentru acoperirea cheltuielilor cu resursele utilizabile.

- **bugetul activității de import –export (încasări și plăți în valută)**

- **bugetul de investiții (capital)**

Bugetele publice se caracterizează prin conținutul specific domeniului de activitate publică, cu implicarea autorităților publice în elaborarea și urmărirea respectării prevederilor din aceste bugete, care au un **caracter imperativ**(obligatoriu).

Principalele tipuri de bugete publice operaționale sunt:

- **bugetul de stat** (al administrației centrale de stat), care este cel mai reprezentativ.

- **bugetele locale** (ale unităților administrativ-teritoriale)

- **bugetul asigurărilor sociale**

- **bugetele întreprinderilor de stat**

- **bugetul instituțiilor publice**

Cap. 4. Piețe financiare

4.1. Sfera piețelor financiare și componentele lor

Piețele financiare se individualizează în **ansamblul** piețelor naționale și internaționale prin faptul că oferă cadrul organizatoric de efectuare a operațiilor de vânzare și de cumpărare a valorilor mobiliare pe termene medii și lungi, prin care se mobilizează capitalurile disponibile și se oferă mecanisme de finanțare agenților economici din diverse țări.

Piața primară reprezintă acea componentă a piețelor financiare pe care se emit și plasează valorile mobiliare în vederea **mobilizării** capitalurilor disponibile pe termen mediu și lung.

Piața secundară mijlocește vânzarea și cumpărarea valorilor mobiliare emise și plasate pe piața primară. Piața secundară **asigură** deținătorilor de valori mobiliare **dreptul** de negociere și valorificare, precum și confirmarea valorii lor.

Piața acțiunilor cuprinde segmentul emisiunii și negocierii acțiunilor exprimate în **monedă** națională prin care se mobilizează și redistribuie capitalurile interne.

Piața obligațiunilor asigură cadrul necesar emisiunii și plasării obligațiunilor fiind formată din piața obligațiunilor interne, piața obligațiunilor străine și piața euroobligațiunilor.

Piața obligațiunilor străine se deosebește prin faptul că **asigură** plasarea obligațiunilor din străinătate, exprimată în **moneda** țării pe a cărei piață se negociază, și desfășoară conform reglementărilor din țara respectivă.

Piețele „futures” în calitate de piețe financiare derivate realizează tranzacții de vânzare cumpărare a contractelor „futures”, prin care se reflecta angajamentul de a preda sau a primi o anumită sumă într-o **valută**, sau un număr de titluri la o dată menționată și la un **preț stabilit** în momentul încheierii.

Piețele opțiunilor mijlocesc tranzacțiile privind contractele pe opțiuni, prin care se prevede **dreptul** de opțiune de cumpărare sau de vânzare a unei sume în devize, sau a unui număr de titluri la un **preț determinat** și la o anumită scadență.

Titlurile de valori ce se negociază pe piețele financiare reprezintă înscrisuri sub formă materială care atestă existența unor relații contractuale între emitent și deținător și conferă anumite **drepturi posesorilor**.

Titlurile de valori mobiliare ce se negociază pe piețele financiare se deosebesc prin următoarele:

- obligația reflectării în titlu are un caracter **autonom**;
- titlurile de valori reflectă mișcarea **factorilor** de producție, dar valoarea la bursă se formează în funcție de alți factori;
- valoarea de piață a titlurilor depinde de raportul dintre cerere și ofertă.

Titlurile primare sunt considerate **documentele** ce se emit în vederea mobilizării și majorării capitalului propriu (acțiuni) și cele pentru **atragera** unor capitaluri (obligațiuni).

Titlurile derivate se deosebesc prin faptul că acordă anumite **drepturi** părților la contract asupra **activelor** la o scadență viitoare.

Titlurile sintetice sunt reprezentate de instrumentele care se creează de societățile comerciale pe baza **activelor financiare** (contracte pe indici bursieri).

4.2. Piețele financiare secundare și piețele interdealeri

Piețele financiare secundare sunt formate din bursele de valori și piețele în afara cotei (interdealeri).

Bursele de valori reprezintă **organizații** cu personalitate juridică care oferă cadrul, mecanismele și procedurile în vederea efectuării continue, ordonate, transparente și echitabile a tranzacțiilor cu valori mobiliare prin activitatea intermediarilor autorizați.

Piețele interdealeri (în afara pieței-bursei) sau **OTC** (OVER THE COUNTER) se deosebesc prin faptul că asigură accesul la tranzacții a titlurilor care nu îndeplinesc **condițiile de negociere** de pe piețele bursiere.

- piața interdealeri nu este localizată, deoarece tranzacțiile cu titluri se efectuează de către societățile financiare care sunt autorizate în calitate de dealeri;
- pe aceste piețe condițiile de acces, respectiv capital, număr de acțiuni și alte condiții sunt mai elastice;
- tranzacțiile de vânzare sau cumpărare a titlurilor se negociază prin intermediul firmelor de dealer;
- prețurile titlurilor diferă de la o firmă la alta, deoarece se negociază în raporturile directe ale firmelor de dealer cu clienții.

4.3 Participanții și intermediarii de pe piețele financiare

Intermediarii financiari sunt reprezențați de societăți sau alte entități autorizate de organismele de supraveghere a pieței de capital care **își asumă** misiunea de canalizare a disponibilităților bănești de la deținători de resurse disponibile către solicitanții de **capital**.

Intermedierea de valori mobiliare reprezintă activitatea realizată de persoane autorizate conform **legii**, care constă în cumpărarea și/sau vânzarea de valori mobiliare ori a **drepturilor** aferente ce derivă din acestea, precum și operații accesorii sau conexe.

Fondurile deschise de investiții se pot constitui printr-un contract de societate, **fără** personalitate **juridică**, care exprimă totalitatea contribuțiilor bănești efectuate printr-o ofertă publică continuă de titluri de participare și evidențiază **dreptul de proprietate** la fond și asupra **activelor** achiziționate prin investirea resurselor sub forma unui portofoliu diversificat de valori mobiliare.

Societățile de investiții se constituie sub forma societăților pe acțiuni cu misiunea de a desfășura activități de mobilizare a economiilor bănești de la persoane fizice și juridice și plasarea lor în valori mobiliare.

Societățile de administrare a investițiilor se formează pentru a desfășura activități de administrare a fondurilor deschise de **investiții** și a societăților de investiții în mod exclusiv pe baza unor condiții.

Societățile de depozitare se deosebesc prin faptul că primesc spre păstrare pe bază de contracte **activele** fondurilor deschise de investiții.

4.4. Tipuri de operațiuni pe piețele financiare

În raport cu scopul urmărit, operațiunile cu titluri se delimitează în : operațiuni de investiții, operațiuni de arbitraj, operațiuni speculative, operațiuni de acoperire a riscurilor și operațiuni tehnice.

Operațiunile la vedere se realizează la cursul zilei și presupun predarea sau primirea titlurilor **imediat** după încheierea lor (în maxim două zile lucrătoare).

Operațiunile de investiții sunt generate de dorința participanților de a tranzacționa capitalurile disponibile, de a schimba structura investițiilor(portofoliului) sau de a **obține lichidități**.

Operațiunile de arbitraj au ca scop obținerea de câștig fără asumarea riscului de preț.

Operațiunile speculative au ca scop tot obținerea de câștig dar, spre deosebire de **arbitraj**, prin asumarea unui risc de preț.

Operațiunile de acoperire a riscurilor se mai numesc și operațiuni de **hedging** și au ca scop **protejarea** împotriva riscului de variație nefavorabilă a prețului, urmărind conservarea valorii titlurilor din portofoliu în condițiile instabilității piețelor.

Operațiunile tehnice sunt efectuate de **agenții de bursă**(„creatorii de piață”) pentru menținerea echilibrului și lichidității pieței, aceștia dispunând de portofoliu **propriu** de titluri, pe care le vând în cazul unei cereri **excedentare**, dar și de numerar, pe care îl folosesc pentru **cumpărarea pe cont propriu** a ofertei suplimentare.

Cap. 5. Finanțele private ale întreprinderii - componentă a sistemului financiar

5.1. Relațiile financiare private ale întreprinderii și mediul în care se manifestă acestea

Finanțele private ale întreprinderii reflectă relațiile economice în formă bănească, prin care se mobilizează, repartizează și utilizează resursele **bănești** necesare activității de producție, **investiții** precum și pentru satisfacerea altor cerințe la nivel microeconomic.

Gestiunea financiară a întreprinderii private se circumscrie la activitățile de formare, repartizare și utilizare a resurselor **bănești** necesare realizării **investițiilor și producției**.

Funcția financiară a întreprinderii private se înscrie în contextul funcțiilor de producție, cercetare, personal, deoarece se referă la activitățile de **administrare** a resurselor **bănești** necesare investițiilor și producției și la mecanismele de urmărire și control asupra activității desfășurate.

5.2. Fluxuri și cicluri financiare ale întreprinderii private

Fluxurile financiare reflectă mișcarea resurselor **bănești** între întreprindere și alte entități economice și sociale, inclusiv **statul**, sub forma intrărilor și ieșirilor generate de creanțele de încasat și obligățiile de plată.

Ciclul de investiții include perioada în care se desfășoară procesele de achiziționare a unor bunuri de natura mijloacelor fixe, precum și modernizarea și dezvoltarea lor.

Ciclul de exploatare se referă la activitățile de **producție** în cadrul cărora se prelucrează materii prime și materiale, se obțin produse finite care se livrează **beneficiarilor interni și externi**.

Ciclul operațiilor financiare cuprinde operațiunile de împrumut, de **achiziție** a titlurilor de plasament, de cesiune a **creanțelor**. Durata ciclului operațiilor financiare depinde de dezvoltarea întreprinderii, de strategia de investiții, de bunurile necesare ciclului de exploatare.

5.3. Cadrul general de constituire a capitalurilor firmei și de finanțare a investițiilor și a activității de exploatare

Finanțarea reflectă modalitatea de **procurare** a resurselor financiare **necesare** înființării, funcționării și dezvoltării unei întreprinderi.

Finanțarea permanentă se realizează pe seama resurselor financiare reprezentate de capital, rezerve și din împrumuturile pe termen lung.

Finanțarea temporară se asigură pe seama **creditelor bancare** acordate de bănci în vederea formării unor stocuri și efectuării unor cheltuieli de producție de către întreprinderi.

Autofinanțarea sau **finanțarea internă** este o metodă pe baza căreia resursele financiare necesare producției sau investițiilor din cadrul întreprinderilor **provin din activitatea proprie de producție, comerț sau prestări servicii.**

Autofinanțarea brută exprimă surplusul de valoare pe care îl realizează o întreprindere din activitatea pe care o desfășoară și care este destinat satisfacerii cerințelor de dezvoltare.

Autofinanțarea netă se realizează pe seama resurselor proprii din care se scad amortizamentele și rezervele, ceea ce înseamnă că se asigură pe seama profitului.

Autofinanțarea parțială se manifestă în cazul în care se acoperă din resurse proprii o parte din cerințele de dezvoltare ale întreprinderilor.

Creditarea constituie o altă metodă de formare a **resurselor bănești** necesare realizării investițiilor și producției pe seama **împrumuturilor** obținute de la bănci pe o perioadă determinată, pe baza rambursabilității și a plății unor dobânzi.

Capitalurile proprii ale unei întreprinderi sunt constituite din: *capitalul social, primele legate de capital, diferențele din reevaluare, rezerve, rezultatul raportat, rezultatul exercițiului, provizioane reglementate.*

Capitalul social reprezintă principala componentă a capitalurilor proprii ale unei întreprinderi ce include subscripțiile efectuate de participanți la o societate comercială.

Primele legate de capital sunt formate din primele de emisiune, primele de aport.

Primele de emisiune se înregistrează în cazul în care societatea comercială decide să majoreze capitalul social prin emisiunea de noi acțiuni cu preț de emisiune mai mare decât valoarea nominală.

Primele de aport rezultă în situația în care, **valoarea** aportului în natură este mai mare decât **valoarea nominală** a acțiunilor corespunzătoare capitalului respectiv.

Diferențele din reevaluare sunt reprezentate de surplusurile valorice rezultate din reevaluarea imobilizărilor unei întreprinderi private. În sfera capitalurilor proprii ale întreprinderilor private se mai includ rezultatul reportat, rezultatul exercițiului, rezervele și provizioanele reglementate.

Rezervele întreprinderilor **private** sunt formate, la rândul lor, din *rezervele legale (constituite potrivit legii), rezerve pentru acțiuni proprii, rezerve statutare și rezerve contractuale*.

Provizioanele reglementate se constituie pe seama cheltuielilor în vederea acoperirii pierderilor provocate de creșterea prețurilor la materiile prime, combustibil, energie, apă, creșterea nivelului dobânzilor la împrumuturi.

Subvențiile pentru investiții sunt sume de bani primite de către întreprinderi din **bugetul statului**, care se reflectă în cadrul capitalurilor proprii și rămân definitiv la dispoziția acestora.

Așadar, din punct de vedere financiar, **amortizarea** reprezintă procedeul de recuperare a capitalului imobilizat în **active corporale** supuse deprecierii și **necorporale** ca urmare a utilizării lor în vederea refacerii capitalului angajat.

Fondul de rulment reprezintă **surplusul de resurse permanente** degajat de finanțarea pe termen lung a nevoilor permanente, necesare pentru realizarea **echilibrului financiar** al ciclului de exploatare și al trezoreriei întreprinderii.

Trezoreria întreprinderii reflectă operațiunile de mobilizare a resurselor bănești necesare activității de exploatare, precum și de valorificare a disponibilităților bănești ale unei întreprinderi.

5.4. Rezultatele financiare ale întreprinderii

Rezultatul financiar brut al unei întreprinderi (R_{fb}) depinde de **veniturile totale** (V_t) și **cheltuielile totale** (C_{ht}) pentru desfășurarea activității de producție, comercializare sau prestări servicii. ($R_{fb} = V_t - C_{ht}$)

Cap. 6. Bugetul de stat și sistemul bugetar

6.1. Concepte privind bugetul de stat și conținutul său economic

Noțiunea de **buget** are totuși, în primul rând, o semnificație de natură economică, aceasta constând în desemnarea proceselor și tehnicilor de mobilizare a resurselor bugetare, precum și de utilizare a acestora sub forma cheltuielilor bugetare.

6.2. Principii bugetare

Cele mai **reprezentative principii** privitoare la bugetul de stat sunt:

Universalitatea bugetului: în bugetul de stat ar trebui să se înscrie, în sume integrale, **toate** veniturile și toate cheltuielile statului.

Unitatea bugetului: presupunea înglobarea într-un singur document, denumit bugetul general, **a tuturor** veniturilor și cheltuielilor statului, interzicând reținerea sau separarea anumitor venituri ori părți din venituri pentru a se finanța anumite acțiuni publice.

Neafectarea veniturilor bugetare: conform acestui principiu, ar urma ca din resursele bugetare ale statului să nu se formeze și administreze alte fonduri bănești, cu o afectare specială, în afara fondului bugetar (în care să se acumuleze toate veniturile).

Anualitatea bugetului: întocmirea, aprobarea și execuția bugetului, inclusiv încheierea exercițiului bugetar să se facă în limitele unei perioade de **1 an**. Această perioadă de **12 luni** este denumită **an bugetar**, fără a fi obligatoriu ca ea să se suprapună pe un an calendaristic. În mai multe țări se practică variante de an bugetar ce acoperă intervale de timp(părți) din 2 ani calendaristici, dar care însumează împreună tot **12 luni**.

Echilibrarea bugetului: presupune balansarea(egalizarea) veniturilor cu cheltuielile înscrise în bugetul de stat.

Realitatea bugetului: atât elaborarea și aprobarea bugetului, cât și urmărirea execuției sale să se bazeze pe un sistem informațional adecvat, să se fundamenteze pe date reale și să reflecte situația financiară reală a statului.

Specializarea bugetară: înscrierea în bugetul de stat, **aprobarea** de către **Parlament** și urmărirea execuției veniturilor și cheltuielilor bugetare trebuie făcută în concordanță cu o schemă

unitară, denumită "clasificație bugetară", care structurează veniturile, pe de o parte, și cheltuielile, pe de altă parte într-o anumită ordine și pe baza anumitor criterii.

Publicitatea bugetului: conținutul bugetului de stat **trebuie adus la cunoștința publicului**, bugetul fiind considerat unul dintre documentele de cel mai larg interes public.

6. 3. Procesul bugetar

În accepțiunea sa financiară, **procesul bugetar** este concretizat prin ansamblul lucrărilor și operațiunilor privitoare la **proiectarea** (previzionarea), **aprobarea, realizarea și controlul activității** prin care se constituie și distribuie fondul bugetar.

Procesul bugetar aferent acesteia este cel mai reprezentativ și parcurge mai multe faze, cuprinzând:

1. elaborarea (întocmirea) proiectului de buget;
2. aprobarea bugetului;
3. execuția bugetului;
4. încheierea bugetului;
5. controlul bugetar.

1. Elaborarea proiectului de buget:

Ca primă fază a procesului bugetar, aceasta constă în efectuarea lucrărilor de întocmire a proiectului **bugetului de stat**, inclusiv a celor de evaluare a cheltuielilor și veniturilor bugetare, concretizate, prin documente specifice în care se înscriu categoriile de cheltuieli și de venituri bugetare, în cuantumul previzionat.

2. Aprobarea bugetului

Într-o primă etapă, proiectul de buget transmis **Parlamentului** se analizează, făcându-se observații și propuneri de amendamente (modificări), la nivel de comisie parlamentară specializată, după care urmează dezbaterile în ședințe ale fiecărei **camere a Parlamentului**. La baza analizei și discutării conținutului bugetului, în această fază, stă proiectul de buget cu anexele sale din care trebuie să rezulte modul de fundamentare a cifrelor propuse.

3. Execuția bugetului

Ca fază a procesului bugetar, execuția bugetului reprezintă, de asemenea, o responsabilitate a **Guvernului**, îndeplinită prin **Ministerul Finanțelor**, care trebuie să organizeze activitatea și să aplice procedurile adecvate. Dar, sub acest din urmă aspect, este de remarcat folosirea unor instrumente și proceduri diferite în executarea părții de **cheltuieli**, respectiv a părții de **venituri**, implicând o anumită structurare a activității și specializare a personalului.

4. Încheierea și aprobarea contului de execuție bugetară

Încheierea bugetului presupune lucrări caracteristice închiderii exercițiului bugetar, urmărind să stabilească rezultatul activității de execuție bugetară, respectiv cheltuielile efectuate, veniturile încasate și soldul înregistrat la finele fiecărui an bugetar. În acest scop, se întocmește "**contul de execuție bugetară**", care trebuie să reflecte, într-o formă sintetică, totalitatea veniturilor și a cheltuielilor bugetare realizate și rezultatul execuției, care poate fi "**deficit**" sau "**excedent**", pe **anul bugetar** respectiv.

5. Controlul bugetar

Întregul **proces bugetar** și cu deosebire **execuția bugetului** implică exercitarea **controlului**, începând cu verificarea realității informațiilor folosite în fundamentarea prevederilor înscrise în proiectul de buget și încheind cu asigurarea veridicității contului de execuție bugetară.

6.4. Sistemul bugetar public și componentele sale

La nivelul fiecărui stat se folosesc mai multe **categorii de bugete** corelate care alcătuiesc **un sistem**.

Noțiunea de **sistem bugetar** semnifică un ansamblu de bugete publice conexe, compus din mai multe componente care se individualizează printr-o serie de trăsături specifice, dar și altele între care **caracterul public** al nevoilor și resurselor este **definitiv**.

Prin **bugetul de stat** sunt reflectate sub aspect financiar, acțiunile de interes național, concretizând principalele resurse financiare mobilizate la dispoziția statului, care sunt folosite pentru realizarea acțiunilor social-culturale, apărarea țării, asigurarea ordinii publice, înfăptuirea protecției sociale etc.

Bugetele locale evidențiază, la rândul lor, cheltuielile pentru acțiuni specifice colectivităților locale, care sunt finanțate din venituri proprii, respectiv din transferuri de la bugetul de stat etc.

Bugetul asigurărilor sociale de stat cuprinde cheltuieli specifice acestui domeniu concretizate în plata pensiilor, ajutoarelor și indemnizațiilor, protecției sociale, respectiv veniturile corespunzătoare acestora (cum sunt contribuțiile pentru asigurări sociale etc.).

Bugetele fondurilor speciale cuprind venituri din **taxe**, **contribuții** și alte vărsăminte destinate anumitor acțiuni speciale, concretizând cheltuieli menite să asigure îndeplinirea obiectivelor aprobate prin legea de instituire a acestora.

Cap. 7. Sistemul cheltuielilor publice

7.1. Conceptul de cheltuieli publice și conținutul acestora

Conceptul de cheltuială publică este utilizat cu mai multe sensuri, dintre care se disting cel **juridic** și cel **economic**. În sens:

-juridic: noțiunea de cheltuială publică semnifică o plată legată de funcționarea instituțiilor publice și, în general, de înfăptuirea activităților cu caracter public, inclusiv a întreprinderilor cu capital de stat.

-economic: noțiunea de cheltuială publică exprimă procesele economice de repartitie a PIB, concretizate prin alocarea și utilizarea resurselor bănești (financiare), pentru realizarea de acțiuni considerate de interes public, la nivel național sau al colectivităților locale etc.

Conținutul **cheltuielilor publice** s-a diversificat continuu, corespunzător mutațiilor survenite în planul activității instituțiilor și al rolului statului. Acestea sunt menite să servească drept instrumente de influențare asupra evoluției societății.

Cheltuielile bugetare sunt acelea înscrise în bugetul public și care se finanțează din fondul bugetar, adică din resursele bănești administrate de autoritățile publice centrale sau locale (de stat), în cadrul bugetului public național.

Cheltuielile întreprinderilor (entităților economico-financiare) cu capital de stat fac parte, de asemenea, din sistemul cheltuielilor publice, dar, în principiu, nu se reflectă în bugetul de stat și deci nu sunt cheltuieli bugetare.

7.2. Clasificarea cheltuielilor publice

Cheltuielile reale reprezintă un consum de produs național, și nu au ca efect *crearea* de venit național. Cheltuielile reale au un caracter neproductiv și se referă la: întreținerea aparatului de stat, plata dobânzilor și comisioanelor la împrumuturile de stat, întreținerea și dotarea cu armament și tehnică de luptă a armatei etc.

Cheltuielile economice au un caracter productiv și se concretizează în: investiții efectuate de stat pentru înființarea de noi întreprinderi, modernizarea întreprinderilor existente, construirea de drumuri, poduri și, în general, dezvoltarea infrastructurii.

Cheltuielile de funcționare sunt acele cheltuieli care asigură bunul mers al activității **instituțiilor publice**, concretizându-se în plăți pentru salarii, consumuri materiale sau cheltuieli administrativ-gospodărești.

Cheltuielile de transfer sunt sumele transmise către diferite persoane care nu participă direct la activitatea curentă a entităților publice: dobânzi, comisioane și câștiguri aferente împrumuturilor de stat, subvenții acordate firmelor, pensii acordate veteranilor de război sau altor categorii sociale, ajutoare de șomaj și alte cheltuieli cu caracter social.

Cheltuielile de investiții sunt cuprinse cele privind înființarea unor noi întreprinderi sau modernizarea celor existente și, în general, dotarea cu mijloace de natura activelor fixe corporale, care asigură cadrul necesar funcționării entităților publice.

Cheltuielile materiale sunt cele ocazionate de achiziționarea materiilor prime și materialelor, obiectelor de inventar, combustibilului, energiei, utilajelor, instalațiilor, mijloacelor de transport ș.a. necesare consumului curent sau înzestrării cu active fixe corporale a întreprinderilor sau instituțiilor de stat.

Cheltuielile de personal sunt plățile privind salariile și asimilate lor, pensiile, ajutoarele de șomaj, indemnizațiile acordate personalului angajat în sectorul de stat etc.

Clasificația administrativ-departamentală are la bază instituțiile prin care se efectuează cheltuielile publice; ministere, instituții publice autonome, unități administrativ-teritoriale, fiind utilă deoarece alocațiile bugetare se stabilesc pe acești beneficiari.

Clasificația economică se bazează pe folosirea a două criterii de grupare: primul, conform căreia cheltuielile se împart în: cheltuieli curente (de funcționare) și cheltuieli de capital (cu caracter de investiții); al doilea, împarte cheltuielile în cheltuieli ale serviciilor publice sau administrative și cheltuieli de transfer (de redistribuire).

Cheltuielile curente sunt cele care asigură buna funcționare și întreținere a instituțiilor publice.

Cheltuielile de capital (de investiții) se concretizează în achiziționarea de bunuri destinate sferei producției materiale sau dotării sferei nemateriale (instituții publice) cu active fixe, care duc la dezvoltarea și modernizarea patrimoniului public.

Cheltuielile privind serviciile publice sau administrative cuprind în general remunerarea serviciilor, a prestațiilor și a furniturilor necesare bunei funcționari a instituțiilor publice sau achiziționării de mobilier, aparatură și echipamente.

Cheltuielile de transfer reprezintă trecerea unor sume de bani de la **buget** la dispoziția unor persoane juridice (instituții cu activități autofinanțate, întreprinderi productive), unor persoane fizice (pensionari, șomeri, studenți, elevi etc.), sau a unor **bugete ale administrațiilor locale**.

Clasificația funcțională folosește drept criteriu în gruparea cheltuielilor publice domeniile, ramurile, sectoarele de activitate spre care sunt dirijate resursele financiare publice sau alte destinații legate de efectuarea unor transferuri între diferitele niveluri ale administrației publice, plata dobânzilor la datoria publică sau constituirea de rezerve la dispoziția autorității executive.

Clasificația financiară are în vedere momentul în care se efectuează cheltuielile publice și modul în care acestea afectează resursele financiare publice.

Cheltuielile definitive finalizează distribuirea resurselor financiare, având în structură atât cheltuieli curente, cât și cheltuieli de capital.

Cheltuielile temporare reprezintă, în marea lor majoritate, operațiuni de trezorerie și sunt evidențiate în conturi speciale ale trezoreriei.

Cheltuieli virtuale sau *posibile* sunt acelea pe care statul se angajează să le efectueze în anumite condiții, cum ar fi cele legate de acțiuni sau obiective neprevăzute și finanțate pe seama rezervelor la dispoziția guvernului sau de garantare de către stat a împrumuturilor contractate persoane private.

7.3. Caracterizarea globală a cheltuielilor publice ca fenomen financiar

Nivelul cheltuielilor publice totale și al diferitelor categorii de cheltuieli poate fi apreciat, în primul rând, prin volumul cheltuielilor publice în expresie nominală (C_p^n) și volumul cheltuielilor publice în expresie reală (C_p^r).

7.4. Factori de influență asupra evoluției cheltuielilor publice

Tendința generală de creștere și chiar ritmul mai rapid al cheltuielilor publice față de cel al P.I.B. pot fi explicate prin acțiunea următoarelor grupuri de factori de influență:

a) *factori demografici*. Asupra volumului și structurii cheltuielilor publice au exercitat și exercită o puternică influență creșterea populației globului, precum și modificările structurale ale acesteia pe vârste, categorii socio-profesionale etc.

b) *factori economici*. Din această grupă de factori, o influență majoră exercită gradul de dezvoltare economică și de modernizare a economiei fiecărei țări, ca și cel de implicare a statului în susținerea progresului economic, în general, inclusiv prin acțiuni de stabilizare a economiei și de stimulare a creșterii economice.

c) *factori sociali*. Factorii **sociali** și-au manifestat în conexiune cu cei **economici**. Din acest punct de vedere, preocuparea statului pentru o mai bună repartizare a veniturilor în societate, între indivizi sau grupuri de populație, și acordarea de sprijin material unor categorii sociale defavorizate au exercitat o influență majoră în direcția creșterii **cheltuielilor publice**.

d) *urbanizarea*. Fenomen care presupune crearea și dezvoltarea de centre urbane, respectiv transformarea localităților rurale și adaptarea lor la cerințele unei civilizații superioare, urbanizarea presupune un consum colectiv sporit de resurse, în general.

e) *factori militari*. Factorii cu caracter militar a căror prezență se leagă, mai ales, cu politica externă a țărilor, au exercitat o influență puternic resimțită în dinamica cheltuielilor publice, acțiunile cu caracter militar având aportul cel mai ridicat la sporirea dimensiunilor acestora, în majoritatea țărilor lumii.

f) *factori politici*. Acțiunea acestor factori decurge, în principal, din opțiunile grupărilor politice aflate la putere într-o țară sau alta.

7.5 Caracterizare generală a principalelor categorii de cheltuieli publice (bugetare)

Privind structura internă a cheltuielilor pentru acțiuni social-culturale, se disting următoarele subgrupe: *cheltuieli pentru învățământ*; *cheltuieli pentru cultură și artă*; *cheltuieli pentru ocrotirea sănătății*; *cheltuieli cu securitatea socială*.

În principiu, sursele de finanțare a acțiunilor de ocrotire a **sănătății** sunt compuse din:

- **bugetul public**, care deține, în multe țări cea mai mare pondere în acoperirea cheltuielilor din această grupă.

- **contribuții (cotizații)** pentru asigurări de sănătate, care sunt suportate în mod obligatoriu de salariați, patroni sau alte persoane fizice.

- **resurse de la populație**, care sunt cheltuite în calitate de pacienți, în cazul când persoanele respective nu sunt cuprinse în sistemul asigurărilor de sănătate sau suportă parțial costul prestațiilor medicale, medicamentelor, tratamentelor;

- **ajutor extern**, întâlnit mai ales în cazul țărilor în curs de dezvoltare(ex. România), sub forme ale ajutoarelor bănești nerambursabile oferite de organizații specializate (Organizația Mondială a Sănătății, Crucea Roșie Internațională etc.)

Caracterizarea generală a cheltuielilor publice pentru învățământ: constituie o componentă **definitorie** a cheltuielilor cu caracter social-cultural, ocupând un loc central între acțiunile finanțate de către stat, în cadrul acestei categorii, în actuala etapă a **evoluției societății**, confirmând creșterea rolului învățământului ca factor de progres și civilizație.

Cheltuielile pentru realizarea unor obiective ale politicii sociale **privind serviciile culturale, artistice, sportive** etc. autoritățile statului utilizează o parte din resursele financiare publice pentru **organizarea** unor acțiuni sau întreținerea și funcționarea unor instituții specializate în aceste domenii.

Cheltuielile publice pentru **securitate socială:** cuprind ansamblul acțiunilor întreprinse de societate pentru prevenirea, diminuarea sau înlăturarea consecințelor unor evenimente considerate ca riscuri sociale, care repercutează negativ asupra vieții și nivelului de trai al cetățenilor.

Cheltuielile publice pentru pensii: obiectivul principal al pensiilor, numite și asigurări sociale pentru vârstă înaintată, este de a asigura un venit sigur celor care au pierdut capacitatea de muncă din cauza vârstei înaintate.

Cheltuielile pentru protecția șomerilor: **protecția** șomerilor a devenit, în majoritatea statelor lumii, o preocupare însemnată în condițiile în care șomajul **afectează** într-o manieră complexă, dar inegală ca intensitate, forța de muncă din diferite spații, sectoare, ramuri și subramuri ale **economiei**.

Cheltuielile pentru asistență socială: cheltuielile pentru asistență socială vizează finanțarea acțiunilor întreprinse de societate pentru **ocrotirea și susținerea** materială persoanelor care nu beneficiază de asigurările sociale sau protecția socială și sunt în imposibilitatea de a obține **venituri minime** necesare traiului.

Cap. 8. Sistemul resurselor financiare publice

8.1. Noțiunea de resurse financiare publice și structura acestora

Resursele financiare publice pot fi abordate ca un **sistem *sui generis*** având în vedere specificitatea lor și legăturile ce se stabilesc între procesele de formare și utilizare ale acestora.

În raport cu **caracterul public** al nevoilor cărora le sunt destinate, aceste resurse alcătuiesc un tot menit să satisfacă cererea de consum impusă de funcționarea normală a instituțiilor și organismelor publice, inclusiv a entităților administrativ-teritoriale. Ele se integrează firesc în ansamblul resurselor economice destinate consumului intern, formării de capital sau valorificării în exterior, aducând o **contribuție majoră** la derularea activității lor economico-sociale.

Prin **resurse financiare publice** se înțelege, în principiu, **totalitatea mijloacelor bănești** care se administrează de către autoritățile publice în scopul îndeplinirii funcțiilor și sarcinilor ce revin acestora, asigurând funcționarea structurilor organizatorice corespunzătoare (**instituții publice** centrale și locale, întreprinderi de stat etc.).

Resursele financiare publice **aparțin de drept statului**, respectiv autorităților publice și sunt utilizate pentru **satisfacerea nevoilor de consum PUBLIC.**

Spre deosebire, **mijloacele bănești private** care **aparțin** diferitelor persoane fizice și juridice și se administrează în baza proprietății private formează, în sens larg, **resursele financiare private** și **satisfac nevoi de consum PRIVAT.**

8.2. Clasificarea și caracterizarea generală a resurselor financiare publice (bugetare)

După un prim criteriu de clasificare, și anume **regularitatea folosirii lor** resursele financiare publice se împart în: **1) resurse ordinare; 2) resurse extraordinare.**

Resursele financiare publice (bugetare) ordinare sunt folosite în mod curent și **în condiții** social-economice considerate **normale**, motiv pentru care mai poartă și denumirea de resurse curente sau obișnuite.

În cadrul acestora, **cele mai larg utilizate** sunt:

1. impozitele, taxele și contribuțiile obligatorii (suportate de persoanele fizice și juridice);

2. veniturile din exploatarea întreprinderilor și proprietăților din sectorul public.

Resursele financiare publice extraordinare, așa cum s-au conturat în timp, se disting de cele ordinare, în primul rând, prin **caracterul vremelnic, nepermanent**, al folosirii lor de către stat, ceea ce presupune prezența acestora numai în unii ani bugetari și absența lor în alți ani. (pentru situații de război, pandemie etc.)

Caracterul extraordinar al folosirii acestei categorii de resurse se consideră a fi consecința manifestării unor **fenomene sau situații economico-sociale neobișnuite, excepționale**, generatoare ale unor nevoi publice.

Împrumutul de stat (public), ca resursă bugetară extraordinară, este folosită cel mai adesea și prezintă anumite particularități generate de specificitatea relațiilor financiare pe care le exprimă, comparativ cu alte resurse.

Emisiunea (inflaționistă) de monedă, la rândul său, poate constitui o resursă financiară publică (bugetară) în măsura în care **statul**, în virtutea **dreptului** său exclusiv de a emite moneda națională fără valoare intrinsecă, pune în circulație o cantitate de bani mai mare decât cea obiectiv necesară circulației monetare.

Conținutul economic al proceselor pe care le exprimă formarea resurselor financiare publice, acestea pot fi grupate în următoarele categorii:

- resurse (venituri) fiscale;
- resurse (venituri) nefiscale;
- resurse de trezorerie;
- resurse împrumutate pe termen mediu și lung;
- resurse din emisiunea (inflaționistă) de monedă.

Resursele fiscale se caracterizează prin conținutul lor de proces economice de redistribuire a **produsului intern brut** sau **avuției naționale**, de la persoanele fizice și juridice, la dispoziția autorităților publice.

Resursele nefiscale sunt reprezentate de veniturile obținute de către autoritățile publice din **exploatarea** întreprinderilor și proprietăților lor, în ipostaza de proprietar, care le dă **dreptul** să participe la repartitia primară a produsului creat sau să valorifice diferite bunuri (active).

Resursele de trezorerie se formează și utilizează în contextul efectuării de către **trezoreria publică** a operațiunilor de încasări și plăți în conturile deschise entităților publice.

Resursele din emisiunea (inflaționistă) de monedă exprimă, de asemenea, **proces** de redistribuire a veniturilor în favoarea statului, ca și resursele fiscale, dar într-o formă implicită **greu** de identificat pentru persoanele fizice și juridice, de la care se redistribuire (în prim plan) puterea de cumpărare.

Cap. 9. Impozitele – Principala resursă financiară publică(bugetară)

9.1. Conținutul economic și trăsăturile impozitului

Impozitele constituie, prin proporții, arie de manifestare și vechime, forma **principală** a resurselor financiare publice.

Conținutul **economic** al **impozitelor** constă, deci, în procesele economice de redistribuire, mai ales, a **PIB**, de la posesorii veniturilor (averilor) către **stat**, în vederea acoperirii nevoilor publice.

Caracteristicile definitorii ale **impozitelor**, ca principală formă a resurselor financiare publice, pot fi sintetizate astfel:

1. prelevarea sub forma impozitelor are titlu **obligatoriu**, (în sarcina contribuabilului) și se realizează în mod silit. În această relație dintre **stat** și persoanele fizice sau juridice, acționează **obligația** de a plăti suma stabilită drept **impozit** fără a se cere consimțământul expres al plătitorului, iar în cazul în care acesta din urmă nu se conformează, **statul** poate aplica **măsuri coercitive**.

2. **Impozitele** se prelevă la dispoziția **statului**, fără o contraprestație directă din partea acestuia.

3. Prelevarea sub forma **impozitelor** se efectuează cu titlu **nerestituibil (nerambursabil)**, exprimând, deci, **transfer definitiv** la dispoziția **statului**, ceea ce înseamnă că sumele prelevate nu se mai restituie contribuabililor.

9.2. Principiile impunerii

9.2.1. Cerințe (criterii) generale ale impunerii

Principiile **impunerii**:

1. **Impunerea** trebuia să fie **echitabilă**, adică să se asigure justetea fiscală.
2. **Impunerea** trebuia să fie **economicoasă**, iar **impozitul** să aibă un randament cât mai ridicat.
3. **Impunerea** să fie astfel practică, încât **impozitul** să fie comod, adică să se asigure comoditatea acesteia, atât pentru contribuabil (plătitor) cât și pentru organul fiscal.
4. **Impozitul** să fie stabilit în mod **cert**, adică să se stabilească cât mai precis **obligațiile de plată** și implicit să se asigure certitudinea impunerii.

În consonanță cu **criteriile generale** formulate de A. Smith, la baza sistemului de impunere practicat în **societatea modernă** au fost puse următoarele categorii de principii:

- principii de echitate fiscală;
- principii de politică financiară;
- principii de politică economică și socială.

9.2.2. Principii de echitate fiscală

Conceptul de **echitate fiscală** exprimă ideea că supușii unui **stat** trebuie să plătească **impozite** în funcție de capacitatea lor contributivă.

Conceptul de **echitate fiscală** orizontală concretizează, în planul impunerii; **principiul general al egalității în fața legii**.

Echitatea fiscală, în accepțiunea prezentată, presupune respectarea cumulativă a mai multor **condiții**:

- a. mărimea **sarcinii fiscale** să se diferențieze pe baza **puterii contributive reale**, prin luarea în considerare atât a **materiei impozabile** realizate de fiecare, cât și a situației sociale și familiale a contribuabilului.
- b. **impunerea** trebuie să fie **generală**, adică să cuprindă toate categoriile de persoane care realizează **materie impozabilă**, fără discriminări determinate de criterii sociale sau economice.
- b. **impunerea** trebuie să fie **generală**, adică să cuprindă toate categoriile de persoane care realizează **materie impozabilă**, fără discriminări determinate de criterii sociale sau economice.

9.2.3. Principii de politică financiară (fiscală)

Principiile de politică financiară promovate de către stat în domeniul **impozitării** se circumscriu unor obiective specifice, urmărind corelarea încasărilor din **impozite** cu **cheltuielile publice bugetare** de acoperit, **administrarea impozitelor** la costuri cât mai reduse etc.

Între principiile de **politică financiară (fiscală)** se disting următoarele:

1. Asigurarea unui randament fiscal ridicat.
2. Asigurarea stabilității încasărilor (sub formă de impozite) la dispoziția statului.
3. Elasticitatea impozitelor.

9.2.4. Principii de politică economică și socială

Asemenea **principii** vizează, în esență, anumite criterii de ordin economic și social, ce stau la baza **politicii fiscale** promovate prin **sistemul de impozite** aplicat, urmărind atingerea unor **obiective de politică generală**.

Astfel, **un principiu de politică economică** urmărit în impunere constă în crearea de condiții prielnice dezvoltării și modernizării economiei naționale.

9.3. Clasificarea impozitelor

Un prim criteriu de clasificare este cel după **natură** sau forma concretă de prelevare a resurselor la dispoziția **autorităților publice**, față de care **impozitele** se grupează în:

a) **impozite în natură**, care s-au practicat în fazele inițiale ale raporturilor dintre **stat** și **contribuabili**, cunoscând forma **dărilor de produse** (în natură) sau a **prestărilor de servicii** (de către contribuabili) în **favoarea statului** fără a fi de esență financiară;

b) **impozite în bani**, care presupun prelevarea resurselor în formă **bănească** constituind **forma actuală practică** în lumea civilizată, dar au reprezentat și un prim element al **finanțelor publice**.

După un al doilea criteriu, și anume, după modul în care se reflectă **sarcina fiscală** asupra **suportatorului**, **impozitele** se împart în două mari categorii:

a) **impozite directe**, care sunt stabilite nominal în sarcina fiecărui contribuabil și se încasează direct de la subiecții **impozitului**, diminuând veniturile nominale sau averile acestora.

b) **impozite indirecte**, presupun la rândul lor reflectarea **sarcinii fiscale** asupra **suportatorului** în mod indirect.

Dacă se are în vedere **obiectul impozitelor**, acestea se clasifică în:

a) **impozite pe avere**, la care materia **impozabilă** reprezentată de diferitele forme de concretizare a **averii** (bunuri mobile și imobile);

b) **impozite pe venit**, la care materia **impozabilă** este reprezentată de **veniturile** realizate din diverse activități, sub diferite forme (**salarii, dividende, chirii** etc.);

c) **impozite pe cheltuieli**, care au ca obiect **cheltuielile** efectuate pentru **achizițiile de bunuri și servicii**, ca expresie a folosirii **veniturilor**.

După criteriul **scopului urmărit la instituire**, se pot distinge:

a) **impozite financiare**, al căror rol principal este de a **asigura procurarea resurselor bănești necesare statului**.

b) **impozite de ordine sau reglatoare** a căror instituire vizează expres și realizarea anumitor **obiective** urmărite de către **stat**, cum ar fi, de exemplu, **îmbunătățirea** structurii demografice, contractarea manifestării unor fenomene perturbatoare în economia națională etc.

9.4. Elementele tehnice ale impozitului și sisteme de impozitare

9.4.1. Elemente tehnice ale impozitului

Subiectul reprezintă persoana fizică sau juridică în sarcina căreia este stabilită, prin lege, **obligația de plată a impozitului**.

Supportatorul impozitului este persoana fizică sau juridică aflată în postura de a **suporta** efectiv **impozitul plătit**, în sensul **cedării** unei părți din **puterea sa de cumpărare**, prin efectul de **diminuare a venitului sau averii sale**.

Obiectul impozitului este cunoscut și sub denumirea de **materie impozabilă**, reprezentând valori sub diferite forme ale **veniturilor și averilor** sau activități aducătoare de **valori** ce intră sub incidența **impozitării**.

Sursa impozitului desemnează substanța sau **valoarea** din care se preia sau se suportă **impozitul**, presupunând o **diminuare** a ei.

Unitatea de impunere este concretizată prin unitatea de măsură în baza căreia se dimensionează **materia impozabilă**

Cota impozitului, cunoscută și sub denumirea de **cota de impozitare**, exprimă **mărimea procentuală a impozitului** ce revine pe unitatea de **materie impozabilă**, respectiv **suma stabilită ca impozit** pe unitatea de măsură a obiectului respectiv.

Asieta desemnează un ansamblu de modalități și procedee tehnice folosite de **organele fiscale** la **așezarea, calcularea, urmărirea și încasarea impozitelor**, respectiv reglementările prin care se pune în aplicare realizarea impozitului ca venit al statului.

9.4.2 Sisteme de impozitare

în funcție de **regimul distribuirii obligațiilor** ce revin contribuabililor, în două mari **sisteme**:

- **sistemul impozitelor de repartitie**
- **sistemul impozitelor de cotitate**

Sistemul impozitelor de repartitie a apărut încă din perioada feudalismului, și presupune mai întâi stabilirea a **sumei globale a impozitelor de încasat** la nivelul **organelor centrale ale statului**, în funcție de **necesarul de venituri al statului**.

Sistemul impozitelor de cotitate presupune efectuarea calculelor în sens invers: se pornește de la identificarea și evaluarea materiei impozabile, inclusiv a **impozitului** aferent, în sarcina fiecărui **contribuabil**, trecându-se apoi la însumarea, în cascadă, a **impozitului de plată** la nivelul fiecărei unități administrativ-teritoriale, până la nivelul **administrației centrale de stat**.

Se disting două mari sisteme, cu impact deosebit de pregnant asupra **gradului de echitate fiscală**:

1. impunerea în sume fixe;
2. impunerea în cote procentuale.

9.5. Trăsăturile distinctive și formele impozitelor directe

Evoluția impozitelor directe este strâns legată de **dezvoltarea economiei**, deoarece aceste **impozite se stabilesc** pe anumite **obiecte materiale, genuri de activități sau pe venituri**.

9.5.1. Impozitele pe venituri

Impozitul pe veniturile persoanelor fizice, ai cărui subiecți sunt reprezentați, în principiu, de toate persoanele fizice cu domiciliu în statul respectiv și chiar și alte persoane care realizează venituri pe teritoriul țării respective.

O a doua mare formă a **impozitelor pe venit** este reprezentată de impozitul pe **veniturile persoanelor juridice**, ce are ca subiecți întreprinderile, organizațiile, asociațiile de persoane, societățile de persoane și societățile de capital.

9.5.2. Impozitele pe avere

Obiectul impozitelor pe avere este reprezentat de **bunurile mobile** și mobile deținute în **proprietate de persoanele fizice și juridice**.

9.6. Trăsăturile distinctive și formele impozitelor indirecte

Impozitele indirecte se definesc prin **incidența indirectă** pe care o au asupra **veniturilor** și **persoanelor** care suportă **sarcina fiscală**.

O caracteristică a **impozitelor indirecte** se consideră a fi **randamentul fiscal ridicat** ce se poate realiza, atât prin prisma **cheltuielilor** mai reduse de colectare a acestora ca **venit al statului**, cât și prin cea a ariei largi de aplicare și volumului mare al încasărilor la bugetele publice.

9.6.1. Taxele de consumație.

Taxele de consumație operează ca **impozite indirecte** în strânsă legătură cu **satisfacerea nevoilor de consum ale populației**, fiind incluse în prețurile de vânzare ale bunurilor și serviciilor.

O variantă larg aplicată a **impozitului pe cifra de afaceri netă**, în special în **țările europene**, o reprezintă taxa pe valoarea adăugată (**TVA**).

9.6.2. Monopolurile fiscale

Monopolurile fiscale sunt o formă a **impozitelor indirecte**, asemănătoare cu taxele de consumație, dar aplicabile în condiții diferite.

9.6.3. Taxele vamale.

Taxele vamale, ca impozite indirecte, sunt integrate în **sistemele fiscale** în contextul **dezvoltării schimburilor economice internaționale**, pentru că în **societatea modernă** ele operează numai asupra mărfurilor care tranzitează granițele țării. În perioadele anterioare se practicau **taxe vamale** și în interiorul țării, ca de exemplu la intrarea în orașe, pe poduri etc.

Cap. 10. Politica financiară

10.1. Conținutul politicii financiare

Politica financiară este o componentă a **politicii generale**, în care se integrează, deși dispune de o relativă independență, indiferent de nivelul de organizare sau structura funcțională a societății, la care este abordată ea.

10.2 Politica financiar-monetară a autorităților publice

Politica financiar-monetară a autorităților publice se structurează pe mai multe componente, distingându-se: **politica fiscală**, **politica bugetară**, **politica monetară** și **politica valutară**.

Conceptul de **politică fiscală** este prezentat adesea cu nuanțe diferite, accentuându-se, de regulă, asupra laturii sale referitoare la **sistemul de impozite** promovat de un stat sau altul.

Politica bugetară se concretizează prin deciziile privitoare la formarea, repartizarea și utilizarea **resurselor fondului bugetar** sub forme ale veniturilor și cheltuielilor bugetare, inclusiv finanțarea deficitului bugetar, folosind ca instrument principal **bugetul public**, atât pentru redistribuirea **PIB**, cât și în scopul influențării asupra dezvoltării durabile a societății.

Politica monetară înglobează deciziile și acțiunile vizând oferta de **monedă** și derularea circulației monetare în economia națională, **asigurarea echilibrului monetar** și menținerea puterii de cumpărare a monedei, inclusiv folosirea instrumentelor **monetare** în scopul realizării unor obiective ale politicii generale.

Politica valutară se referă, în esență, la modalitățile de **procurare** și utilizarea a resurselor valutare și echilibrarea balanței de plăți externe, crearea rezervelor de **valută**, evoluția cursului valutar și efectuarea de **tranzacții** pe piețele financiar-valutare etc

Politica financiară a întreprinderii (firmei) se constituie, la rândul său, ca o componentă a politicii economice proprii și vizează, în general, procurarea și utilizarea resurselor bănești, corespunzător cerințelor impuse de îndeplinirea propriilor obiective.

10.3. Politica financiară a întreprinderii (firmei) și coordonatele sale

Politica financiară a întreprinderii reprezintă un "ansamblu de decizii, de opțiuni fundamentale pentru cea mai eficientă alocare a capitalului".

Politica de investiții, ca parte a politicii financiare a întreprinderii, abordează problematica alocării **capitalului** pentru **active fizice** sau **active financiare**, iar între acestea locul central revine **activelor imobilizate**, dobândite ca rezultat al **investițiilor de capital**.

Politica de finanțare cuprinde, la rândul său, deciziile referitoare la **constituirea capitalurilor**, inclusiv a **fondurilor financiare** ale întreprinderii.

Politica de dividend (distribuire a profitului) se concretizează, sintetic, prin opțiunile întreprinderii între **reinvestirea parțială sau integrală a profitului net**, inclusiv constituirea altor fonduri ori rezerve la dispoziția sa și/sau distribuirea acestui **profit** sub formă de **dividende** către acționari.

Dacă citești asta, înseamnă că ai răsfoit măcar o dată conspectul și ai o șansă să treci sesiunea. Succes!